

سرشناسه	: مقبلی قرائی، رضا، ۱۳۵۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: زندان و حقوق زندانی در فقه شیعه/ مولف رضا مقبلی قرائی .
مشخصات نشر	: تهران: سنجش و دانش، ۱۳۹۸ .
مشخصات ظاهری	: ۱۶۴ ص .
شابک	: 978-622-05-0827-4
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۵۶-۱۶۴؛ همچنین به صورت زیر نویس .
موضوع	: زندان (فقه)
موضوع	: Prisons (Islamic law)*
موضوع	: زندان -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Prisons -- Religious aspects -- Islam
موضوع	: زندانیان
موضوع	: Prisoners
رده بندی کنگره	: BP۱۹۵/۶
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۶۰۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۷۰۶۹

زندان و حقوق زندانی در فقه شیعه

مؤلف:	رضا مقبلی قرائی
ناشر:	انتشارات سنجش و دانش
تیراژ:	۵۰۰ نسخه
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۸
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۰۵-۰۸۲۷-۴

نشانی: میدان انقلاب - خیابان دانشگاه - تقاطع روانمهر - ساختمان سنجش و دانش
تلفن: ۰۲۱۶۱۲۶

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ می باشد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۱	فصل اول
۱۱	«مفهوم زندان و سجن»
۱۱	الف- معنای زندان از دیدگاه لغت
۱۴	چکیده و نتیجه:
۱۵	ب- سجن در لسان قرآن
۱۹	ج- سجن در لسان حدیث
۲۱	فصل دوم:
۲۱	«زندان در گذر تاریخ»
۲۴	ب- تاریخچه زندان در جوامع غربی:
۲۷	فصل سوم:
۲۷	«کیفر زندان و مشروعیت آن»
۲۷	الف- هدف شریعت از اجرای قوانین کیفری
۳۰	بحثی پیرامون تعزیری بودن حبس
۳۱	جرائم موجب تعزیر
۳۳	ب- مشروعیت زندان با استفاده از ادله اربعه
۳۳	- مشروعیت زندان در قرآن:
۳۹	- مشروعیت زندان از دیدگاه سنت:
۴۳	- دلالت اجماع بر مشروعیت زندان:
۴۴	- مشروعیت زندان از دیدگاه عقل:
۴۵	ج- جایگاه زندان در میان کیفرهای شرعی

۵۱	فصل چهارم: .....
۵۱	«اقسام و موارد زندان» .....
۵۱	اول- زندان احتیاطی: .....
۵۲	دوم- زندان اکتشافی: .....
۵۲	سوم- زندان حقوقی .....
۵۳	چهارم- زندان جنائی: .....
۵۴	ب- موارد زندان در فقه شیعه .....
۵۴	حبس در مورد قتل .....
۵۵	آرای فقهای شیعه: .....
۵۵	«روایات» .....
۵۶	«آرای فقهای شیعه» .....
۶۲	حبس مربوط به دزدی .....
۶۷	حبس در مورد دشنام، آزار و افتراء .....
۷۰	حبس مرتکب محرمات و تارک واجبات .....
۷۲	حبس افراد دارای رفتارهای ناهنجار و محرمه حدود الهی .....
۷۴	حبس مرتد .....
۷۷	حبس مرتکبین فحشاء و منکرات .....
۷۹	حبس زن زناکار .....
۸۱	حبس در مورد حقوق مالی .....
۹۲	حبس زوج و ولی به دلیل ترک نفقه .....
۹۵	حبس اسیران .....
۹۵	حبس و گروگان‌گیری کافران و یاغیان در برابر اسارت و حبس مسلمان .....
۹۶	حبس محارب .....
۱۰۱	فصل پنجم: .....
۱۰۱	«حقوق زندانی» .....
۱۰۱	حق تعجیل در محاکمه .....
۱۰۳	حق مراعات نیازمندی‌های زندانیان .....
۱۰۴	حق جداسازی مردان از زنان .....
۱۰۶	حق رفاه زندانیان .....

۱۰۷.....	حق مرخصی .....
۱۰۹.....	حق اشتغال برای زندانی .....
۱۱۰.....	حق نفقه زندانی .....
۱۱۱.....	حق مریض یا اجیر .....
۱۱۳.....	- حق ملاقات زندانی با دیگران .....
۱۱۴.....	حق زندانی در بودن همسرش با او .....
۱۱۵.....	حق آزادی از زندان .....
۱۱۷.....	بحثی پیرامون شکنجه .....
۱۱۸.....	سخت‌گیری در زندان و میزان آن .....
۱۳۱.....	فصل ششم: .....
۱۳۱.....	«علم زندان‌ها رابطه آن با سایر علوم» .....
۱۳۸.....	- جنبه پیشگیرانه اشتغال مجازات .....
۱۴۰.....	- توجه به مجازات‌های جایگزین حبس .....
۱۴۲.....	- جنبه اصلاحی و تربیتی زندان .....
۱۴۴.....	فصل هفتم: .....
۱۴۴.....	«نقد زندان» .....
۱۵۶.....	«فهرست منابع» .....

زندان نفس، بالاترین زندان‌هاست.

و این زندان‌ها برای رهایی از زندان نفس است.

امام خمینی (ره)

مقدمه

الحمد لله على جزاء نعمائه والسلام على منقذ البشرية من ظلمات الجهل الى نور الهداية، نبينا محمداً - صلى الله عليه وآله وسلم - وعلى اهل بيته السادات البرره.

سپاس بی‌حد و ستایش به یاری بر خدای جهان آفرین که بخشنده و مهربان و غفور و غفار است.

درود و سلام فراوان بر آخرین ساداتش، منجی عالم بشریت حضرت ختمی مرتبت که مظهر عالیترین صفات انسانی و والاترین کمالات بشری است، مبشر خیر و سعادت و منذر شرّ و شقاوت است.

و سلام و صلوات بر عترت طاهر و معصوم آن بزرگوار و ویژه قطب عالم امکان حضرت ولی عصر حجة بن الحسن العسكري (عجل الله فرجه الشریف).

سال‌ها پیش بنا به ضرورت شغلی‌ام که خدمت در عرصه زندانبانی اسرمی است، همواره این سؤال اساسی در ذهنم مطرح بود که با توجه به درگیر بودن قشر عظیمی از جامعه با مسئله زندان و زندانی چرا این موضوع مهم و اساسی در نزد اصحاب علم و اندیشه مغفول مانده و یا لاقلاً کمتر به آن پرداخته شده است.

با گذشت زمان و با مشاهده رشد روزافزون آمار زندان‌ها سوالات دیگری از جمله:

۱- آیا در اسلام زندان مشروعیت دارد؟

۲- آیا در اسلام جرائمی وجود دارد که برای آنها مجازات زندان در نظر گرفته شده باشد؟

۳- هدف از زندان چه می‌باشد و رفتار دولت اسلامی با زندانیان چگونه باید باشد؟

۴- آیا زندانیان در مدت تحمل حبس می‌توانند با خانواده و جامعه ارتباط داشته باشند؟

و سئوالی دیگر... در ذهنم بوجود آمد، تا اینکه در سال ۱۳۸۲ هجری شمسی با استعانت از حضرت احدیت توفیق الهی رفیقم شد تا در مقطع کارشناسی ارشد رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه پذیرفته شوم، فرصت را مغتنم شمرده و با طرح موضوع با اساتید عالی‌مقام از جمله عالم فرزانه حضرت آیت الله علی نکونام گلپایگانی، فاضل اندیشمند حوزه و دانشگاه، بنابر سنة الاسلام والمسلمین دکتر میثم تارم و دانشمند محقق جناب استاد سعید پرده‌پس از ارفاق کریمانه این عزیزان برخوردار و حقیر را تشویق و ترغیب نمودند تا علیرغم بضات مزجاة اینجانب موضوع «زندان» را عنوان پژوهش خویش قرار دهم، اینجانب نیز از این پیشنهاد استقبال نموده و با ارائه موضوع «زندان و حقوق زندانی در فقه شیعه» و تصویب اساتید محترم عملاً تحقیقات خود را شروع نمودم.

در ابتدا به مدد توفیق خداوند متعال تلاش در جهت دستیابی به منبع فقهی و حدیثی معتبر را آغاز و با مراجعه به کتابخانه‌های مختلف از جمله کتابخانه‌های شهرهای تهران- قم و کرمان و با مشاوره با اساتید اهل فن و مراجعه به سایت‌های اینترنتی و... علیرغم کمبود و پراکندگی منابع مرتبط با موضوع، نسبت به جمع‌آوری مطالب اقدام و خلاصه این وجیزه را پس از یک مقدمه مختصر در ۷ فصل تهیه نمودم.

در فصل اول مفهوم زندان و سجن از دیدگاه اهل لغت و همچنین در لسان قرآن و حدیث مورد بررسی قرار گرفت.

در فصل دوم: تاریخچه زندان در اسلام و جوامع غربی بررسی شد.

در فصل سوم: مباحثی همچون هدف شریعت از اجرای قوانین کیفری - مشروعیت زندان در قرآن، سنت و دلالت اجماع و عقل بر مشروعیت زندان و همچنین جایگاه زندان در میان کیفرها، سرعی مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل چهارم انواع رسان به حسب موجبات آن و همچنین موارد زندان در فقه شیعه با استفاده از روایات و آرای شرعی شیعه مورد پژوهش قرار گرفته است.

در فصل پنجم: حقوق زندانیان در فقه شیعه با استفاده از روایات معتبر آورده شده است.

با توجه به ارتباط مباحث این فصل با مصوبات کنفرانسسیون ژنو در خصوص حقوق زندانی، مصوبات مذکور نیز آورده شده است.

در فصل ششم: مباحثی همچون رابطه علم زندانها و حقوق زندانیان - رابطه علم زندانها با سایر علوم و همچنین دیدگاه فقیه معاصر حضرت آیت الله هاشمی شاهرودی در خصوص جرم‌شناسی و رابطه آن با علم زندانها مورد بررسی قرار گرفته است.

در فصل هفتم: از آنجا که همواره سعی اینجانب بر این بود تا مطالب پژوهش کاربردی و اصطلاحاً «به روز» باشد مباحثی همچون نقد زندان از منظر اسلام و مدرنیسم و همچنین دیدگاه‌های آیت الله سید محمود شاهرودی و میشل فوکو را مطرح نموده‌ام.

و در پایان نیز چکیده و نتایج تحقیق آورده شده است.

آری، اسلام بعنوان یکی از فرهنگ‌های اصیل و پایدار که بر شالوده وحی، تفکر و تعقل بنا شده، دیدگاه‌های ارزشمندی درباره حبس و زندان دارد و در این مختصر برآنیم تا با استمداد از الطاف حضرت حق، گوشه‌ای هر چند کوچک از این عمق و غنا را بنمایانیم.

مدعی نیستیم که این تحقیق جامع و مانع است، ولی با توجه به اینکه کمتر کسی در این مورد خصوص پژوهش نموده است، می‌توانم بگویم: - به شکر خدا- موضوع جدید و موردنیاز جامعه ارائه نموده‌ام.

باشد که این پژوهش، نص آغازی باشد برای آنها که می‌خواهند در دریای فقه اسلامی غوطه‌ور شده و در خصوص موضوع بسیار مهم زندان پژوهش نمایند.

در پایان از درگاه خداوند متعال مسئلت دارم اگر این تحفه درویشی را اجری است نصیب همه کسانی که از هدایت‌ها و حمایت‌هایشان برخوردار بوده‌ام گرداند و بر دوام توفیقات آنها بیفزاید.

پروردگارا:

قطره‌ای دانش که بخشیدی ز پیش متصل گران به دریا‌های خویش

ج

والسلام علی عبادالله الصالحین